

Obsah a metodologie zpracování Databáze obětí nacistického pronásledování "cikánů"

O koncentračním táboře v Letech u Písku, oficiálně zvaném „cikánský tábor“, úředně označeném „CT I Lety u Písku“, se už dlouho vede veřejná diskuze, která je z našeho hlediska mimo jiné komplikována tím, že v dostupných textech nejsou většinou přesně popsány zdroje, které byly použity a jakým způsobem se s nimi pracovalo. To komplikuje nejen pochopení obsahu širší veřejností, ale také další badatelskou práci.

V rámci projektu Databáze romských obětí holocaustu jsme si proto stanovili za cíl vysvětlit a popsat naši práci na databázi takovým způsobem, aby bylo možné porozumět, jak přesně jsme dospěli k výsledkům, a také, aby další badatelé mohli na naši práci snadno navazovat. V souladu s tímto cílem obsahuje následující text informace o tvorbě seznamu obětí, který je od května 2020 součástí Databáze obětí na portálu holocaust.cz, o fungování této veřejné databáze a o tom, jak získat přístup k dalším materiálům a údajům, které jsme v rámci projektu nasbírali a rozpracovali a které jsou uloženy v neveřejné části databáze. Informace z této části databáze poskytujeme na dotaz zj. rodinným příslušníkům, zároveň umožníme přístup ověřeným badatelům.

Tvorba seznamu obětí

Zdroje

Údaje o zemřelých vězňích CT I Lety u Písku jsme rozpracovali na základě jejich osobních dat, které se nachází v archivním fondu „CT Lety“ uloženém ve Státním oblastním archivu Třeboň. Fond obsahuje dokumenty, které vznikly přímo v táboře v Letech u Písku, mezi ostatními i řadu seznamů, z nichž jsme pro tvorbu databáze použili jako zdrojové následující:

1. SOA Třeboň, Fond CT Lety, Inv. č. 145, Kartotéka vězňů
2. SOA Třeboň, Fond CT Lety, Inv. č. 7-9, Knihy stavu vězňů 1942
3. SOA Třeboň, Fond CT Lety, Inv. č. 74, fol. 21-88, Abecední seznam Cikánů
4. SOA Třeboň, Fond CT Lety, Inv. č. 75, fol. 168-188, Seznam zemřelých leden – únor 1943, změna stavu vězňů listopad 1942, změna stavu vězňů prosinec 1942
5. SOA Třeboň, Fond CT Lety, Inv. č. 79, fol. 44-45, Seznam zemřelých dětí a dospělých pochovaných na provizorním hřbitově
6. SOA Praha, fond Mimořádný lidový soud Praha, LS 678/48, Sloha přílohy

Postup

Propojení aktérů (v terminologii interního databázového systému se označení „aktér“ používá pro jakékoli záznamy osob či institucí, zde použito pro jednotlivé zápisy jedné osoby v rozpracovaných dokumentech) napříč jednotlivými zdroji proběhlo v první fázi automatizovaně. Byl vytvořen jednoduchý počítačový program, který v prvním kroku sjednotil jména - převod na mužský tvar příjmení, sjednocení zápisu v případě české a německé verze jména či příjmení (Šulc/Schulz) za účelem přípravy dat na automatizované rozpracování. Na základě sjednocené podoby jmen společně s datem narození pak byli mezi sebou propojeni aktéři ze všech dílčích seznamů.

Vzhledem k předpokládané chybovosti, zejména u příjmení s mnohačetným výskytem, a k předpokladu existence duplicitních záznamů, byla následně provedena ruční kontrola propojených dat. Aktéry, které počítačový program nemohl spojit, jsme spojili ručně, přičemž dokumentace k ručnímu spojování aktérů je v případě zájmu k dispozici u pracovníků Institutu.

Výsledná data o vztazích mezi aktéry byla zanesena do interní databáze a umožnila tak snadnější přípravu dat pro tvorbu tzv. autoritního seznamu, z něhož čerpá Databáze obětí na holocaust.cz při zobrazení dat. Během kontroly údajů jsme postupovali ve třech krocích:

V prvním kroku jsme se pokusili na základě obsahu všech nám dostupných dokumentů k jedné osobě určit, jaký údaj je správný.

Za tímto účelem jsme jako referenční používali další seznamy z fondu CT Lety, které obsahují údaje o deportacích, propuštění, úmrtí a seznamy přítomných vězňů v táboře. Jedná se o:

- SOA Třeboň, Fond CT Lety, Inv. č. 76, fol. 69-72, Seznam pro deportaci do KT Auschwitz 2. 12. 1942
- SOA Třeboň, Fond CT Lety, Inv. č. 76, fol. 52-62, Seznam pro deportaci do KT Auschwitz 4. 5. 1943
- SOA Třeboň, Fond CT Lety, Inv. č. 77, fol. 5-9, Seznam „necikánů“
- SOA Třeboň, Fond CT Lety, Inv. č. 78, fol. 2-30, Seznam „cikánů“

Dále jsme údaje porovnávali s jednotlivými dokumenty ze spisů fondu CT Lety s inventárními čísly 73, 75, 95 a 96, které obsahují seznamy osob určených do tábora, povolávací listy, hlášení o eskortách, osvědčení o propuštění osob z tábora (leden až květen 1943) a propuštění rodinných skupin, seznamy zemřelých, seznam navracených osob (listopad až prosinec 1942), hlášení o pobytu v nemocnici, o úmrtí, o propuštění a útěku, o ošetřování vězňů v okresní nemocnici v Písku, o bakteriologickém vyšetření, o dodávkách léčiv, o stavu nemocných, o zdravotním stavu vězeňkyň a jejich dětí, hlášení velitele tábora, seznamy a výsledky rozborů bakteriologických vyšetření, denní statistická hlášení o počtech nemocných a zemřelých (zaměstnanci i vězni), jmenné seznamy zemřelých vězňů, záležitosti nemocniční léčby a převozu do nemocnice, seznam vězňů očkovaných proti tyfu, propuštění vězňů hospitalizovaných v nemocnici ve Strakonici apod. Dále jsme osudy jednotlivých obětí zkontrolovali pomocí dokumentů o vězňích deportovaných z CT Lety do koncentračního tábora Auschwitz, které jsme získali v archivu Státního muzea Auschwitz-Birkenau v Polsku.

Na základě již zmíněných dokumentů jsme také doplnili v jiných seznamech chybějící údaje jako datum nebo místo narození, datum úmrtí, příchodu nebo odchodu z tábora nebo pobytu v nemocnicích. Stejným způsobem jsme používali také spisy inventárních čísel 86 až 91 z fondu CT Lety, které obsahují osobní spisy 356 vězňů tábora Lety, z nich 229 mužů a 127 žen, dále obsahují také údaje o dalších vězních, kteří nemají samostatný osobní spis.

Pokud se nepodařilo chybějící údaje ověřit, zvolili jsme za autoritní údaj ten, který se v různých zdrojích objevuje nejčastěji. V případě, že ani to nebylo možné, nechali jsme toto pole ve veřejné databázi prázdné. Všechny údaje, které jsme našli ve zdrojích, jsou však dostupné v neveřejné části databáze a poskytneme je na dotaz.

Kde to bylo možné, ověřovali jsme zjištěné údaje o datech a místech narození v digitalizovaných matrikách publikovaných na internetu.

V posledním kroku jsme porovnali náš vytvořený seznam zemřelých se seznamy všech vězňů tábora Lety, které historik Ctibor Nečas zveřejnil ve svých publikacích: Andr'oda taboris. Vězňové protektorátních cikánských táborů 1942-1943¹, Aušvicate hi kher báro. Čeští vězňové cikánského tábora v Osvětimi II-Březince² a Pamětní seznam - 1: jména a údaje o nebožácích, kteří byli násilně koncentrováni v tzv. cikánském táboře I (Lety, 1942-1943)³. Šest osob, které se nachází v jeho publikaci „Pamětní seznam – 1“, se v naší databázi neobjevují, protože jejich osudy musíme zatím na základě zjištěných dat označit jako nejasné.

1 Nečas, Ctibor: Andr'oda taboris. Vězňové protektorátních cikánských táborů 1942-1943. Brno, Český svaz protifašistických bojovníků, 1987, 150 s.

2 Nečas, Ctibor: Aušvicate hi kher báro. Čeští vězňové cikánského tábora v Osvětimi II - Brzezince. Brno, MU, 1992. 246 s.

3 Nečas, Ctibor: Pamětní seznam - 1: jména a údaje o nebožácích, kteří byli násilně koncentrováni v tzv. cikánském táboře I (Lety, 1942-1943). Nymburk, Vega-L, 2012. 79 s.

Fungování veřejné části databáze aneb Jak v ní nejlépe vyhledávat?

Forma jmen a příjmení

Ve veřejné části databáze se standardně objevují jména a příjmení v české verzi (např. muž: Jan Šmíd / žena: Helena Šmídová), protože obsahově můžeme předpokládat, že a) většina obětí a b) i většina zájemců o jejich údaje budou pocházet z českého prostředí. U obětí, o kterých máme k dispozici jasnou informaci, že se psaly německým způsobem (podle dokumentů, které to dokládají, např. rodný list nebo cestovní pas), se objeví německá verze jména a příjmení (např. Johann Schmied).

Databáze umožňuje vyhledávání příjmení pouze na základě jeho přesného zápisu bez možnosti zobrazit zároveň také různé varianty (např. při zadání příjmení „Šmíd“ se nezobrazí současně německé varianty „Schmied“ nebo „Schmidt“), ale diakritika při zápisu nehraje roli (Růžička / Ruzicka). Různé varianty zápisu téhož příjmení je třeba zadávat do vyhledávače zvlášť. Pro další orientaci slouží následující tabulka přepisu českých a německých souhlásek a samohlásek:

aj	ei
c	z, ts
č	tsch
í	i, ie
š	sch
v	w
y	i, ie
ý	i, ie
z	s, c

U příjmení, která končí na dvě souhlásky, může být další varianta s přidáním písmena „e“ (Richtr / Richter). U příjmení, která obsahují souhlásky „f“, „n“ nebo „m“, může být další varianta s dvojitou souhláskou („ff“ / „nn“ / „mm“).

Všechna místa narození jsou zveřejněna bez další bližší identifikace, tj. pouze název bez příslušného okresu, ale přesnější údaje se nacházejí v interní databázi. Kde nebylo možné určit místo narození v češtině, ale údaje v němčině nejsou sporné, zveřejňujeme německé jméno (např. Heiligenberg). V případě, že je německý údaj sporný, ale je spojen s jednoznačným názvem okresu (např. Kuban, okr. Semil), zveřejňujeme pouze okres (okr. Semily).

V databázi je možné vyhledávat také podle místa věznění, tj. v případě zájmu o zemřelé vězně tábora v Letech u Písku lze ve výběru míst věznění vybrat „Lety u Písku“.

Přístup do neveřejné části databáze

V případě nejasností a dotazů na informace, které nejsou dostupné ve veřejné části Databáze obětí, se prosím obraťte na pracovníky Institutu na emailu database@terezinstudies.cz.

Institut Tereziňské iniciativy, květen 2020.

Aletta Beck, Aneta Plzánková, Michal Schuster, Tereza Štěpková, Eliška Waageová.